

देवी अहिल्या विश्वविद्यालय इन्दौर

एक वर्षीय स्नातकोत्तर पाठ्यक्रम

परीक्षा योजना

सत्र 2025-26 एवं अग्रीम वर्ष के लिए

विषय :- मराठी

प्रश्न पत्र	प्रश्नपत्र का शीर्षक	अधिकतम अंक		न्यूनतम उत्तीर्ण अंक
	तृतीय सेमेस्टर	विश्वविद्यालय परीक्षा	सी.सी.ई	
प्रथम	साहित्यशास्त्र (भारतीय व पाश्चात्य)	60	40	40
द्वितीय	एका लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन – संत तुकाराम)	60	40	40
तृतीय	साहित्यकृतीचे माध्यमांतर	60	40	40
चतुर्थ	लोक साहित्य	60	40	40
वैकल्पिक	तौलनिक साहित्य अभ्यास	60	40	40

प्रश्न पत्र	प्रश्नपत्र का शीर्षक	अधिकतम अंक		न्यूनतम उत्तीर्ण अंक
	चतुर्थ सेमेस्टर	विश्वविद्यालय परीक्षा	सी.सी.ई	
प्रथम	समीक्षा विचार	60	40	40
द्वितीय	एका लेखकाचा अभ्यास (आधुनिक-सदानंद देशमुख)	60	40	40
तृतीय	भाषांतर मीमांसा	60	40	40
चतुर्थ	लोकसाहित्य	60	40	40
वैकल्पिक	वैचारिक साहित्य	60	40	40

डॉ. हानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश कोल्हे

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय

कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (प्रथम प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
-------------	--	-------------	--------------

विषय : मराठी

1)	पाठ्यक्रम का कोड	
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	साहित्यशास्त्र (भारतीय व पाश्चात्य)
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार	
4)	पूर्वपिक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. भारतीय आणि पाश्चात्य साहित्याचे स्वरूप समजेल. 2. भारतीय व पाश्चात्य अभ्यासकांचे साहित्य विषयक विचार समजण्यास मदत होईल. 3. साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया लक्षात येईल. 4. साहित्य प्रयोजनाचा परिचय होईल. 5. साहित्य भाषेचे कार्य आणि स्वरूप समजेल.
6)	क्रेडिट मान	05
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40 न्यूनतम उत्तीर्णांक :40

भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु

व्याख्यान की कुल संख्या

90 (व्याख्यान + गतिविधि)

इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	साहित्याचे स्वरूप व निर्मिती प्रक्रिया 1.1 साहित्याच्या व्याख्या 1.2 ललित साहित्य व ललितेतर साहित्य 1.3. ललित साहित्यातील अनुभवांचे विशेष 1.4. भारतीय मीमांसकांचे प्रयोजन	- शास्त्रीय साहित्य व ललित साहित्य यांच्यातील फरक यावर चर्चा - म्हमटाच्या प्रयोजनाविषयक विचारांचा तत्ता अथवा आकृती तयार करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	साहित्य भाषेचे स्वरूप व निर्मिती प्रक्रिया शब्दशक्ती - अभिधा, लक्षणा, व्यंजना साहित्य निर्मिती मागील कारणे- प्रतिभा, स्फूर्ती, व्युत्पत्ती व अभ्यास	- वक्रोक्ति व अलंकार विचारासंबंधी उदाहरणांची यादी तयार करणे - भरताच्या रस विचारावर साधक बाधक चर्चा	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	भारतीय साहित्यशास्त्र 3.1. वक्रोक्ती विचार 3.2. अलंकार विचार 3.3. रितीविचार 3.4. ध्वनीविचार 3.5. रसविचार 3.6. औचित्य विचार	- भारतीय व पाश्चात्य अभ्यासकांनी केलेल्या काव्याच्या व्याख्या यासंबंधी तत्ता बनविणे - मानवी मन आणि साहित्यकृती यांच्या संबंधावर चर्चा	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	पाश्चात्य साहित्याचे स्वरूप प्रयोजन व निर्मिती प्रक्रिया 4.1. पाश्चात्यांच्या काव्या संबंधी व्याख्या 4.2. पाश्चात्यांची साहित्यविषयक प्रयोजने पलायनवाद, स्वप्नरंजन, आत्माविष्कार, जिज्ञासापूर्ती 4.3 सिग्नंड फ्राईड, युंग यांचा मानसशास्त्रीय दृष्टिकोन	- ऑस्टॉटल च्या विरेचन सिद्धांतावर चर्चा - आत्माविष्कार व कल्पनाशक्ती या विषयावर मत प्रतिपादन	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिमे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिमे

5	पाश्चात्य साहित्य शास्त्र(स्थूल परिचय) 5.1 अनुकृती सिद्धांत 5.2. विरेचन 5.3. कल्पनाशक्ती 5.4. आत्मविष्कार 5.5. सेंद्रिय एकात्मता	- साहित्य आणि भाषेचा अनुबंध यावर समूह चर्चा करणे - प्रतिमा एक अलौकिक शक्ती या दिश्यावर विचार व्यक्त करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
---	---	---	-------------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तकें, संदर्भ पुस्तकें, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	- अभिनव काव्यप्रकाश रा. श्री. जोग, व्हीनस प्रकाशन, पुणे. - काव्यशास्त्र प्रदीप डॉ. स. रा. गाडगीळ, विजया प्रकाशन, नांदेड. - विनोबांची साहित्य-दृष्टी संपा. अ. ना. देशपांडे, परंधाम प्रकाशन, एवनार, आवृत्ती दुसरी 9 फेब्रुवारी, १९७५. - साहित्यविचार अ. वा. कुलकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, आवृत्ती दुसरी, १५ जुलै, १९९७. - खडक आणि पाणी गंगाधर गाडगीळ, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, पहिली आवृत्ती १९६०. - साहित्यविचार - संपा. डॉ. पुंडे, डॉ. तावरे स्नेहल, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, प्रथमावृत्ती फेब्रुवारी १९९५. - काव्यशास्त्र आकलन आणि आस्वाद डॉ. उदय जाधव, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद, द्वितीय आवृत्ती, 9 डिसेंबर, २०२०. - भारतीय साहित्यशास्त्र - ग. त्र्यं. देशपांडे - साहित्यशास्त्र स्वरूप व समस्या - वसंत पाटणकर - साहित्यविचार- दि. के. बेडेकर - ऑरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र -गो. वि. करंदीकर - पाश्चात्य साहित्यशास्त्र - सुरेश धायगुडे - पाश्चात्य साहित्यशास्त्र - भालचंद्र खांडेकर, लीला गोविलकर - सौंदर्यमीमांसा - रा. भा. पाटणकर - कविता आणि प्रतिमा- सुधीर रसाळ

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
कुल अंक 60		
कोई टिप्पणी/सुझाव:		

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (द्वितीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	एका लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन - संत तुकाराम)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	१) संत तुकारामांचा जीवनपरिचय होईल २) संत तुकारामांच्या अभंग रचनेतील सामर्थ्य लक्षात येईल. ३) संत तुकारामांच्या साहित्यातील सौंदर्यस्थळांचा शोध घेता येईल. ४) भागवत धर्मातील संत तुकारामांचे योगदान व त्यांचे स्थान याचा परामर्श घेता येईल. ५) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक इतिहासात संत तुकारामांच्या कार्याचे महत्त्व विशद करता येईल. ६) संत तुकारामांच्या साहित्याच्या माध्यमातून त्यांचे व्यक्तिमत्त्व उलगडून दाखविता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1.1 एका लेखकाचा अभ्यास- पद्धती 1.2 लेखकाच्या आकलन व मूल्यमापनाची दिशा 1.3 लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व, समकालीन सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थिती 1.4 लेखकाने हाताळले वाङ्मयप्रकार व त्यातील आशय 1.5 लेखकाचा दृष्टिकोन व वाङ्मय इतिहासातील त्याचे स्थान.	- मध्ययुगीन कालखंडातील सामाजिक धार्मिक परिस्थितीवर विद्यार्थ्यांचे मत प्रतिपादन करणे - संत तुकाराम या चित्रपटाचे प्रदर्शन	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	मध्ययुगीन संत काव्याची परंपरा व स्वरूप वैशिष्ट्ये 2.1 संत काव्याची संकल्पना 2.2 संत काव्याचे स्वरूप 2.3 संत काव्याची वैशिष्ट्ये 2.4 संतांच्या रचनांचा स्थूल परिचय.	- मध्ययुगीन संतांवरील चित्रफितीचे प्रदर्शन - संतांच्या विविध अभंगांचे गायन व सादरीकरण	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	3.1 संत तुकारामांचे चरित्र आणि वाङ्मय 3.2 संत तुकारामांच्या अभंगांचे स्वरूप 3.3 संत तुकारामांच्या काव्य निर्मितीची प्रेरणा 3.4 संत तुकारामांचे अनुभवविश्व	- संत तुकारामांच्या निवडक अभंगांचे सादरीकरण - संत तुकाराम यांच्या चरित्राविषयी निमिद्ध गोष्टींची चर्चा करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर निम्बे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू निम्बे

4	4.1 संत तुकारामांचा जीवनविषयक दृष्टिकोण 4.2 संत तुकारामांच्या अभंगातील आत्मनिवेदन 4.3 संत तुकाराम यांच्या अभंगातील कृषीनिष्ठ जाणिवा 4.4 संत तुकाराम यांच्या कवितेतील पर्यावरण विचार	- संत तुकारामांच्या अभंगाचे निरूपण असणारे ध्वनिपीत ऐकणे - संत तुकारामांच्या प्रसिद्ध अभंगावरील कीर्तनाचे श्रवण करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
5	5.1 संत तुकारामांच्या कवितेतील सामाजिकता 5.2 संत तुकारामांची चिंतनशीलता 5.3 संत तुकारामांच्या कवितेची भाषा 5.4 संत तुकाराम यांच्या अभंगातील वाङ्मय विशेष	- संत तुकारामांचे सामाजिक विचार आधारेखित करणारे अभंग संकलित करणे - संत तुकारामांच्या कवितेतील भाषा परखड व बंडखोर कशी आहे यावर चर्चा करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१. सकल संत गाथा: (शासकीय प्रत)	
२. श्री. तुकाराम बाबांच्या अभंगाची गाथा : संपा पु. म. लाड (महाराष्ट्र शासन, मुंबई)	
३. तुकारामदर्शन: गं. बा. सरदार	
४. तुकारामचरित्र : ल. रा. पांगारकर	
५. समग्र तुकाराम दर्शन : डॉ. किशोर सानप, डॉ. मनोज तायडे	
६. संत तुकाराम : कृ.अ. केळुस्कर	
७. साक्षात्कारी संत तुकाराम : शं. दा. पेंडसे	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बाबू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (तृतीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	साहित्यकृतीचे माध्यमांतर	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. माध्यमांतर ही संकल्पना समजण्यास मदत होईल. 2. माध्यमांतरीत कलाकृतीची ओळख होईल. 3. साहित्यकृतीचे माध्यमांतर होताना येणार्या अडचणी लक्षात येईल. 4. एखाद्या कलाकृतीचे पटकथेत रूपांतर होताना कोणत्या अडचणींना सामोरे जावे लागते याविषयी माहिती मिळेल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	माध्यमांतर: संकल्पना व स्वरूप. 1.1 माध्यमांतर संकल्पना 1.2 माध्यमांतर विविध पर्यायी संज्ञा 1.2.1 प्रकारांतर 1.2.2 माध्यमांतर 1.2.3 कालांतर	- माध्यमांतरीत साहित्याची यादी तयार करणे. - प्रकारांतर, माध्यमांतर व कालांतर यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	माध्यमांतराची कारणे व प्रकार 2.1 माध्यमांतराची कारण 2.1.1 व्यवहारिक दृष्टिकोन 2.1.2 सामाजिक गरज 2.1.3 विषयाची उपलब्धता व कलावंताची गरज 2.1.4 कलात्मक गरज 2.1.5 मूळ अविष्कार पद्धती विषयी असमाधान 2.2 माध्यमांतराचे प्रकार	- माध्यमांतराची आवश्यकता यावर चर्चा करणे. - माध्यमांतर करताना येणार्या अडचणीवर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	पटकथा: संकल्पना, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व प्रकार 3.1 पटकथेच्या व्याख्या 3.2 पटकथेचे स्वरूप 3.3 पटकथेचे वैशिष्ट्ये 3.4 पटकथेचे प्रकार	- एखाद्या कलाकृतीवर पटकथा लिहिणे. - मराठीतील पटकथाकारांच्या मुलाखती घेणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर निखे

डॉ. योगेश शेलुके

डॉ. चालू निखे

4	कादंबरीवर: आधारित चित्रपट- बनगरवाडी 1.बनगरवाडी कादंबरीचे कथानक 2.बनगरवाडी कादंबरीचे चित्रपटात रूपांतर 3. बनगरवाडी चित्रपटातील व्यक्तिरेखांचे रूपांतर 4. बनगरवाडी कादंबरीतील व चित्रपटातील संवाद 5. बनगरवाडी चित्रपटाची भाषा	- बनगरवाडी चित्रपट दाखवणे - बनगरवाडी कादंबरीच्या माध्यमांतरावर साधक-बाधक चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	नाटकावर आधारित चित्रपट- नटसम्राट 1.नटसम्राट नाटकाचे कथानक 2. नटसम्राट नाटकाचे चित्रपटात रूपांतर 3. नटसम्राट चित्रपटातील व्यक्तिरेखांची रूपांतर 4. नटसम्राट नाटक व चित्रपटातील संवाद 5. नटसम्राट चित्रपटाची भाषा	- नटसम्राट चित्रपट प्रदर्शित करणे. - नटसम्राट नाटकाच्या माध्यमांतरावर साधक-बाधक चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
1. शेख शकील, साहित्यकृतीच्या माध्यमांतराचे स्वरूप, पावर ऑफ नॉलेज (संपा. डॉ. सदाशिव सरकारटे), जानेवारी मार्च २०१४,	
2. प्रा. चौधरी प्रमोद माध्यम संकल्पना प्रकार व वैशिष्ट्ये, साहित्यकृतीचे माध्यमांतर (संपा. डॉ. हंडीबाग भारत, डॉ. सरकारटे सदाशिव) हरनाई प्रकाशन नांदेड, प्र.आ. जाने २०१५	
3. देव मीनाक्षी, साहित्य प्रकारांतर व साहित्याचे माध्यमांतर, साहित्यकृतीचे माध्यमांतर, (संपा.) डॉ. हंडीबाग भारत, डॉ. सरकारटे सदाशिव) हरत दे प्रकाशन नांदेड,	
4. यादव आनंद, साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, दु. आ. जुलै १९९९,	
5. आनंद पाटील, सृजनात्मक लेखन, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, द्वि. आ. सप्टेंबर २००६,	
6. थोरात राजेंद्र, कसबेकर अशितोष, (संपा.) साहित्यकृतीचे माध्यमांतर, संस्कृती प्रकाशन पुणे, प्रथमावृत्ती नोव्हेंबर २०१७	
7. जोशी श्याम मनोहर, पटकथा लेखन एक परिचय, राजकमल प्रकाशन, नई दिल्ली, सातवी आ.	
8. सपकाळ अनिल, मराठी चित्रपटाची पटकथा, अनुबंध प्रकाशन, पुणे, २ आवृत्ती, २०१२,	
9. व्यंकटेश माडगूळकर- बनगरवाडी, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे	
10. वि. वा. शिरवाडकर, नटसम्राट. पॉप्युलर प्रकाशन मुंबई	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश्वर सेल्वे

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	लोकसाहित्य	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1 लोकसाहित्याची संकल्पना व स्वरूप समजेल 2 लोकसाहित्याची व्याप्ती लक्षात येईल. 3. लोकसाहित्यातील विविध संप्रदायांचा परिचय होईल 4. मराठी लोक गीतांचे स्वरूप विशेष समजण्यास मदत होईल. 5. लोककथेच्या भारतीय परंपरेशी परिचय होईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1	भारतीय ज्ञान परंपरा आणि लोकसाहित्य 1.1 लोकसाहित्याची संकल्पना 1.2 लोकसाहित्याच्या विविध व्याख्या (भारतीय व पाश्चात्य) 1.3 लोक साहित्याचे स्वरूप 1.4 लोकसाहित्याची वैशिष्ट्ये	- लोकसाहित्य मध्ये अंतर्भूत होणार्या गोष्टींवर चर्चा करणे - लोकसाहित्याच्या विविध व्याख्यांचा तत्ता बनविणे	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	लोकसाहित्याची व्याप्ती 2.1 मौखिक अविष्कार 2.2 भौतिक संस्कृती 2.3 लोकरुढी, विधी, समजुती इत्यादी 2.4 प्रयोगसिद्ध लोककला	- ग्रामीण भागात मौखिक रूपाने प्रचलित म्हणी, उखाणे यांचे संकलन - समाजामध्ये प्रचलित असणाऱ्या समजुती, लोकरुढी यावर समूह चर्चा करणे	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	लोकसाहित्याचा अभ्यास : विविध संप्रदाय 3.1 दैवतकथा शास्त्रीय संप्रदाय 3.2 निसर्गरूपकवादी संप्रदाय 3.3 भ्रांतकल्पनावादी संप्रदाय 3.4 अवशेषवादी संप्रदाय 3.5 हेतुकथनवादी किंवा स्पष्टीकरणवादी संप्रदाय	- आपापल्या भागातील लोककथा सांगणे - ग्रामदेवतांची माहिती किंवा महती वर्णन असलेल्या गोष्टी सांगणे	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	मराठी लोकगीते : व्याख्या, स्वरूप व वैशिष्ट्ये 4.1 लोकगीताच्या प्रेरणा 4.2 लोकगीतांचे वर्गीकरण 4.2.1 बालकांची गीते 4.2.2 स्त्रियांची गाणी 4.2.3 पुरुषांची गाणी	- बालकांची गीते, अंगाई गीते यांचे संकलन. - श्रमपरिहारासाठी गायल्या जाणारी स्त्रियांची गाणी संकलित करणे.	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बालू तिखे

5	5.1 मराठी लोककथा भारतीय लोक कथेची परंपरा (जातक कथा, कथासरित्सागर, हितोपदेश, वेताळपंचविशी, पंचतंत्र, सिंहासन बत्तीशी, शुकबहादुरी इत्यादी) 5.2 दैवत कथा 5.3 प्राणी कथा 5.3 दंतकथा 5.4 लोककथेचे स्वरूप व विशेष	- पंचतंत्र मधील कथांचे अभिवाचन. - ग्रामीण भागात प्रचलित दंतकथा व आख्यायिका यांचे संकलन.	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	--	--	-------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
(१) भागवत दुर्गा, (१९५६), लोकसाहित्याची रुपरेषा, पुणे, वरदा बुक्स, दुसरी आवृत्ती.	
(२) मांडे प्रभाकर, (१९६५), लोकसाहित्याचे स्वरूप, औरंगाबाद, गोदावरी प्रकाशन, तिसरी आवृत्ती.	
(३) कोहळेकर वैदेही, मराठी लोककथा स्वरूपमीमांसा, औरंगाबाद, सविता प्रकाशन.	
(४) शिंदे विश्वनाथ, (१९६८), लोकसाहित्य मीमांसा भाग १, स्नेहवर्धन प्रकाशन.	
(५) शिंदे विश्वनाथ, (२००६), लोकसाहित्य मीमांसा भाग २, स्नेहवर्धन प्रकाशन.	
(६) भाषा व साहित्य संशोधन खंड २ रा.	
(७) व्यवहारे शरद, (१९८७), लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास, विश्वभारती प्रकाशन नागपूर	
(८) ढेरे, रा. चिं., लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.	
(९) ढेरे, रा. चिं., संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य काही अनुबंध, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.	
(१०) मुजुमदार अमिता, प्राचीन मराठी वाङ्मयातील लोकतत्त्व, सविता प्रकाशन, औरंगाबाद	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डा. ज्ञानेश्वर तिखे

डा. योगेश शेळके

डा. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र) वैकल्पिक	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	तौलनिक साहित्याभ्यास	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना समजण्यास मदत होईल. 2. राष्ट्रीय व विश्व भारतीय साहित्य या संज्ञांचा परिचय होईल. 3. तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या दिशा लक्षात येईल. 4. इतर भाषेतील वाङ्मयीन कृतींवर असणाऱ्या प्रभावाचा परिचय होईल. 5. तौलनिक साहित्य अभ्यासाचे महत्त्व लक्षात येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	तौलनिक साहित्याभ्यास : संकल्पना, व्याख्या (पाश्चात्य व भारतीय) 1.1 तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या उदयाची पार्श्वभूमी 1.2 तुलना आणि साहित्य व्यवहार 1.3 तौलनिक साहित्याभ्यासाचे स्वरूप	- तौलनिक साहित्याभ्यासा संबंधी पाश्चात्य व भारतीय अभ्यासकांच्या व्याख्यांचा तक्ता बनवणे. - तुलनेमुळे साहित्य व्यवहार समृद्ध होतो यावर समूह चर्चा.	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	तौलनिक साहित्याभ्यासाचे मूलभूत आधार - 2.1 राष्ट्रीय साहित्य 2.2 विश्व साहित्य 2.3 भारतीय साहित्य	- राष्ट्रीय साहित्य विषयासंबंधी माहिती संकलन करणे. - विश्व साहित्य व भारतीय साहित्य याविषयी चर्चा करणे.	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	तौलनिक साहित्य अभ्यासाच्या दिशा- 3.1 द्वैभाषिक साहित्य कृतींचा अभ्यास 3.2 आशयसूत्राचा अभ्यास 3.3 वाङ्मय प्रकारचा अभ्यास 3.4 वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास	- दोन भाषेतील साहित्याची तुलना करणे. - सारख्याच वाङ्मय प्रकारात आढळणाऱ्या साम्य भेदावर चर्चा करणे	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	वाङ्मयीन प्रभाव व तौलनिक साहित्य अभ्यास- 4.1 'प्रभाव' संकल्पना व्याख्या 4.2 'प्रभाव' उद्दीप करणारे घटक- 4.3 प्रभावाचे प्रकार - प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष प्रभाव 4.4 'प्रभाव' आणि वाङ्मयीन संबंध 4.5 राज्यप्रसार, धर्मप्रसार , लोककला, चित्र, संगीत, शिल्प इ. 4.6 स्वागत - स्वीकार	- भिन्न भाषेतील कलाकृतीवरील प्रभाव तपासणे. - लोककला व चित्रकला यावरील प्रभाव व साम्य भेद याविषयी समूह चर्चा.	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

5	5 तौलनिक साहित्य अभ्यासाचे महत्त्व— 5.1 जागतिकीकरण आणि तौलनिक साहित्याभ्यास 5.2 देशियतावाद आणि तौलनिक साहित्याभ्यास 5.3 संस्कृती अभ्यास 5.4 बहुभाषिकता आणि तौलनिक साहित्याभ्यास	- जागतिकीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर तौलनिक साहित्याभ्यास यावर विचार विनिमय करणे. - बहुभाषिकता तुलनात्मक साहित्यासाठी कशी उपयुक्त आहे यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	---	--	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१. 'तौलनिक साहित्याभ्यास', वसंत बापट, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८१	
२. तौलनिक साहित्याभ्यास तत्त्वे आणि दिशा, संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९६२	
३. भारतीय संदर्भात तौलनिक साहित्याभ्यास, गणेश देवी, सौरभ प्रकाशन, कोल्हापूर, १९६२	
४. तौलनिक साहित्य नवे सिद्धांत आणि उपयोजन आनंद पाटील, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९६८	
५. तौलनिक साहित्य, निशिकांत मिरजकर,	
६. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, र. बा. मंचरकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००३	
७. तुलनात्मक साहित्य, नगेंद्र, नॅशनल पब्लिशिंग हाउस, नई दिल्ली	
८. भारतीय साहित्याची संकल्पना (डॉ. चंद्रकांत बांदिवडेकर गौरवग्रंथ), संपा. द. दि. पुंडे, प्रथमा प्रकाशन, पुणे, १९६०	
९. साहित्य-सिद्धान्त, रेने वेलेक आणि ऑस्टीन वॉरन, अनु. स. गं. मालशे, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९८२.	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. शानेश्वर तिब्ये

डॉ. शोमेश शेळके

डॉ. बालू तिब्ये

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (प्रथम प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	समीक्षा विचार	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. समीक्षेची संकल्पना समजेल. 2. समीक्षेच्या कार्याचा परिचय होईल. 3. मराठीतील विविध समीक्षा पद्धतींचा परिचय होईल. 4. प्रत्यक्षात समीक्षा पद्धतीचे उपयोजन करण्यासाठी मदत होईल. 5. मराठी समीक्षेचा इतिहास व वाटचाल लक्षात येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1.1. समीक्षा संकल्पना स्वरूप व्याख्या (भारतीय व पश्चात्य) 1.2 समीक्षेची उद्दिष्टे 1.3 समीक्षकाचे गुण 1.4 समीक्षा शास्त्र की कला	- समीक्षकाच्या कार्य व गुणांविषयी समूह चर्चा करणे. - समीक्षा शास्त्र कि कला यासंबंधी साधक-बाधक चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	समीक्षेच्या पायऱ्या 2.1 आस्वाद 2.2 आकलन 2.3 मूल्यमापन उपयोजित समीक्षा व मराठी साहित्य	- समीक्षेच्या पायऱ्या विषयी तक्ता तयार करणे. - मराठीत उपयोजित समीक्षा व तिचे महत्त्व यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	समीक्षा पद्धती 3.1 चरित्रात्मक समीक्षा पद्धती 3.2 समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती 3.3 आदिबंधात्मक समीक्षा पद्धती 3.4. मानसशास्त्रीय समीक्षा पद्धती 3.5 आस्वादक समीक्षा पद्धती	- कोणत्याही कलाकृतीचे चरित्रात्मक समीक्षा पद्धतीच्या आधारे मूल्यमापन करणे. - समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती महत्त्वपूर्ण कशी यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	समीक्षा पद्धतीचे उपयोजन 4.1 निवडक साहित्यिकृतीचे समाजशास्त्रीय अवलोकन 4.2. बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितांचे मानसशास्त्रीय अवलोकन	- बहिणाबाई चौधरी यांची गाणी संकोचित करणे. - बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितांचे गायन.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. हानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश सेलके

डॉ. बालू तिखे

5	मराठी समीक्षेची वाटचाल 5.1. 1820 ते 1874 5.2. 1874 ते 1920 5.3. 1920 ते 1960 5.4. मराठीतील निवडक समीक्षक	- समीक्षेची वाटचाल दर्शवणारा तक्ता तयार करणे. - मराठीतील निवडक समीक्षकांच्या समीक्षा ग्रंथाची यादी तयार करणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	--	---	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१. सौंदर्यशास्त्र व समीक्षा रा. भा. पाटणकर	
२. साहित्यसमीक्षा रु स्वरूप आणि विकास ना.रा. गोडबोले	
३. समीक्षेची नवी रूपे रु गंगाधर पाटील	
४. टीकाविवेक श्री. के. क्षीरसागर	
५. नवसमीक्षा - काही विचारप्रवाह (संपा.) गो. म. कुलकर्णी	
६. साहित्यसिद्धांत स. गं. मालशे	
७. सौंदर्य आणि साहित्य रु बा. सी. मर्देकर	
८. सृष्टी, सौंदर्य आणि साहित्य मूल्य रु शरच्चंद्र मुक्तिबोध	
९. आदिबंधात्मक समीक्षारु म. सु. पाटील	
१०. मानसशास्त्रीय समीक्षा डॉ. अ. वा. कुलकर्णी	
११. रसास्वाद रु माधव आचवल	
१२. साहित्याचे तत्त्वज्ञान रु वि.ना. ढवळे	
१३. रूपवेध रु नरहर कुरुंदकर	
१४. मराठी समीक्षेची वाटचाल गो.म. कुलकर्णी	
१५. शैली मीमांसा- डॉ. दिलीप धोंडगे	
१६. काव्यशास्त्र परिचय डॉ. शिवशंकर उपासे	
१७. नवे साहित्यशास्त्र - यशवंत मनोहर	
१८. समीक्षेची नव्या संकल्पना संपा. मनोहर जाधव	
१९. मराठी वाक्यकोश खंड चौथा समीक्षा संज्ञा संपा. विजया राजाध्यक्ष	
२०. संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश खंड. १ संपा. प्रभा गणोरकर, उषा टाकळकर, वसंत आबाजी डहाके, जया दडकर, सदानंद भटकळ,	
२१. शैली: दलित कवितेची डॉ. संजय मून	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बाबू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (द्वितीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	एका लेखकाचा अभ्यास (आधुनिक- सदानंद देशमुख)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वपिक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. सदानंद देशमुख यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय होईल 2. सदानंद देशमुख यांचे साहित्य संपदा समजण्यास मदत होईल. 3. सदानंद देशमुख यांच्या वाङ्मयाचे वेगळेपण लक्षात घेता येईल . 4. सदानंद देशमुख यांच्या ग्रामीण कादंबरीचे विशेष लक्षात येईल. 5. सदानंद देशमुख यांच्या काव्यसंग्रहाचे वेगळेपण लक्षात येईल. 6. सदानंद देशमुख यांच्या साहित्याचे समकालीन साहित्यामध्ये स्थान निश्चित करता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	सदानंद देशमुख व्यक्ती आणि वाङ्मय 1.1 व्यक्तीचरित्र 1.2 साहित्य संपदा 1.3 साहित्य निर्मिती मागील प्रेरणा 1.4 साहित्य कृतींना प्राप्त पुरस्कार	- सदानंद देशमुख यांच्या साहित्य संपदेचा तक्ता तयार करणे. - सदानंद देशमुख यांना प्राप्त पुरस्कारांची सूची तयार करा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	सदानंद देशमुख यांचे कथा वाङ्मय 2.1 लचांड, उठावण, महालुट, खुंदळघास इ. 2.2 सदानंद देशमुख यांच्या कथांचे विशेष 2.3 सदानंद देशमुख यांच्या कथेतील व्यक्तिरेखा	- लचांड या कथासंग्रहातील निवडक कथांचे वाचन करणे. - महालुट या कथासंग्रहातील कथांचे कथाकथन.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	सदानंद देशमुख यांचे कादंबरी वाङ्मय 3.1 बारोमास 3.2 तहान 3.3 सदानंद देशमुख यांच्या कादंबऱ्यांचे आशयसूत्र 3.4 समकालीन कादंबरीमध्ये सदानंद देशमुख यांच्या कादंबरीचे वेगळेपण	- बारोमास कादंबरीचे कथानक आपल्या शब्दात सांगणे. - तहान कादंबरीतील बबन या व्यक्तिरेखेवर चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	4.1 सदानंद देशमुख यांच्या कविता 4.2 गावकळा - आशय आणि अभिव्यक्ती 4.3 सदानंद देशमुख यांच्या कवितेतील प्रतिमा विश्व 4.4 "गावकळा" - ग्राम जीवनाचा अस्सल आविष्कार	- सदानंद देशमुख यांच्या निवडक कवितांचे वाचन - सदानंद देशमुख यांच्या काव्यातील प्रतिमा या विषयावर समूह चर्चा	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	5.1 सदानंद देशमुख यांचा ललित लेख - मेळवण 5.2 सदानंद देशमुख यांच्या साहित्याचे मूल्यमापन 5.3 सदानंद देशमुख यांच्या कथात्म वाङ्मयाचे विशेष 5.4 सदानंद देशमुख यांच्या साहित्यातून प्रकट होणारे ग्रामजीवन 5.5 गावकळा या काव्यसंग्रहाचे वेगळेपण	- सदानंद देशमुख यांची मुलाखत मिळवून त्याचे अभिवाचन करणे. - सदानंद देशमुख यांच्या साहित्याचे विशेष यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बाबू तिखे

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तकें, संदर्भ पुस्तकें, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१ लचांड, प्रा. सदानंद देशमुख, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १२६६, सदाशिव पेठ, पुणे, ४११०३०., १६६३	
२ उठावण, प्रा. सदानंद देशमुख, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १२६६, सदाशिव पेठ, पुणे, ४११०३०., १६६४	
३ महालूट, प्रा. सदानंद देशमुख, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १२६६, सदाशिव पेठ, पुणे, ४११०३०., १६६६	
४ रगडा, प्रा. सदानंद देशमुख, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई., एप्रिल, २००६	
५ खुदळघास, प्रा. सदानंद देशमुख, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, ४०००२६., २००८	
६ तहान, प्रा. सदानंद देशमुख, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे., १६६८	
७. बारोमास, प्रा. सदानंद देशमुख, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे., २००२	
८ गावकळा, प्रा. सदानंद देशमुख, सुविद्या प्रकाशन, पुणे., २००५	
९ मेळवण, प्रा. सदानंद देशमुख, मेनका प्रकाशन, पुणे. २००८	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बाळू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (तृतीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	भाषांतर मीमांसा	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. भाषांतराची संकल्पना व स्वरूप समजेल. 2. भाषांतराचा इतिहास व परंपरा लक्षात घेता येईल. 3. भाषांतर , अनुवाद, रूपांतर या संज्ञांचा परिचय होईल. 4. साहित्यकृतीचे भाषांतर करताना येणार्या अडथळ्यांचा परिचय होईल. 5. अनुवादाच्या विविध क्षेत्रांचा परिचय होईल. 6. भाषांतराचे महत्त्व लक्षात येईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1. भाषांतराची संकल्पना व स्वरूप 2. भाषांतराची तात्त्विक मीमांसा 3. भाषांतराची उद्दिष्टे 4. मराठीतील भाषांतर विषयक विचार	- मराठीतील विविध भाषांतरित पुस्तकांची सूची तयार करणे. - मराठीतील अनुवादित नाटकांची यादी तयार करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	1. ललित साहित्याचे भाषांतर 2. भिन्न क्षेत्रातील भाषांतर प्रक्रिया— 2.1 धार्मिक क्षेत्रातील किंवा धर्मग्रंथाचे भाषांतर 2.2 न्यायालयीन प्रक्रियेचे अथवा कायद्याचे भाषांतर 2.3 शास्त्रीय वाङ्मयाचे भाषांतर	- ललित साहित्याचे भाषांतर करताना येणारे अडथळे यावर चर्चा करणे. - धर्मग्रंथाचे भाषण करताना कोणती काळजी घ्यायला हवी यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	3.1 भाषांतराचे प्रकार — 3.1.1 भाषांतर 3.1.2 अनुवाद 3.1.3 रूपांतर किंवा स्वैर अनुवाद 3.2 भाषांतराची वैशिष्ट्ये 3.3 अनुवादकाची जबाबदारी 3.4 अनुवादकाचे गुण	- कोणत्याही कलाकृतीतील परिच्छेदाचा अनुवाद करणे. - अनुवादकासाठी आवश्यक गुण यादीसही चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शनिश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

4	भाषांतर प्रक्रियेचे स्वरूप— 4.1 कवितेचे भाषांतर काही समस्या 4.2 वृत्तपत्रे आणि भाषांतर प्रक्रिया 4.3 हिंदी— मराठी वा कन्नड —मराठी भाषांतरातील समस्या 4.4 भाषांतरासाठी गरज — मूळ भाषा व लक्ष्य भाषा यांचे सखोल ज्ञान	- आवडत्या कवींच्या कवितेचे इतर भाषेत अनुवाद करणे. - हिंदीतून मराठी व कन्नड भाषेतून मराठी मध्ये अनुवादित झालेल्या पुस्तकांची सूची तयार करा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	भाषांतराचे महत्त्व — 5.1 आधुनिक काळात भाषांतराची गरज 5.2 इतर भाषेतील साहित्य प्रकार व परंपरेचे ज्ञान 5.3 नवनवीन संस्कृतीचा परिचय 5.4 अनुवाद— एक व्यवसाय 5.5 मौखिक अनुवाद व त्याचे महत्त्व 5.6 भाषांतरामध्ये कोश वाङ्मयाचे महत्त्व 5.7 आधुनिक तंत्रज्ञानाचा भाषांतरासाठी उपयोग	- भाषांतरामुळे नवनवीन संस्कृतीचा परिचय होतो यावर समूह चर्चा करा. - दोन व्यक्ती मधील संवादाचा अनुवाद करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथसूची	
१. भाषांतरमीमांसा संपा. अंजली सोमनण, कल्याण काळे, चिन्मय प्रकाशन, पुणे	
२. भाषांतरमीमांसा नव्या दिशा— सचिन केतकर (लेख)	
३. भाषांतर — सदा कहाडे	
४. भाषांतर आणि भाषा— विलास सारंग	
५. टीकास्वयंवर— भालचंद्र नेमाडे	
६. साहित्याची भाषा— भालचंद्र नेमाडे	
७. भाषांतरविद्या — रमेश वरखेडे	

भाग/ द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
कुल अंक 60		
कोई टिप्पणी/सुझाव:		

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश्वर शेलके

डॉ. बाबू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	लोकसाहित्य	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. मराठी लोककलांचा परिचय होईल. 2. मराठी लोकनाट्य चे स्वरूप व प्रकार यांची माहिती होईल. 3. लोकमानसात प्रचलित विविध लोकरुढी विषयी माहिती मिळेल. 4. लोकसाहित्याच्या अभ्यास पद्धतींचा परिचय होईल. 5. लोकसाहित्य आणि आधुनिक साहित्याचा अनुबंध तपासता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	मराठी लोककला - लोक रंगभूमीचे विशेष 1.1 लोकनृत्य 1.2 विधीनाट्य 1.3 क्रीडा नृत्य 1.4 भक्ताची नृत्ये (गोंधळ, भारुड, दशावतार इत्यादी)	- महाराष्ट्रातील लोकनृत्य व विधी नाट्य यांची सूची तयार करणे. - भारुडांचे सादरीकरण करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	मराठी लोकनाट्य- व्याख्या,स्वरूप, वैशिष्ट्ये 2.1 लोकनाट्याचे प्रकार- 2.1.1 धर्माधिष्ठित रंजननाट्य - जागरण, गोंधळ, कीर्तन, दंडार. 2.1.2 रंजननाट्य - तमाशा (वग गण, गवळण ,बतावणी इत्यादी), बहुरुपी.	- पारंपारिक कीर्तनाचे श्रवण करणे. - जागरण व गोंधळ या लोकनाट्याचे व्हिडिओ संकलन व प्रदर्शित करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	लोक रुढी-संकल्पना व स्वरूप 3.1 लोक रुढीचे प्रकार- देवधर्मविषयक लोक रुढी, जन्म मृत्यू-विषयक लोक रुढी, शुभ- अशुभ विषयक लोक रुढी, आचार- विचार विषयक लोक रुढी, दृष्टिबाधे विषयक व इतर लोकमानसात प्रचलित लोक रुढी	- समाजात प्रचलित शुभ- अशुभ विषयक लोकरुढी यांचे संकलन. - ग्रामीण जीवनात नष्ट होत चाललेल्या लोक रुढी विषयी चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	लोकसाहित्याच्या अभ्यास पद्धती- 4.1 समाजशास्त्रीय अभ्यास पद्धती 4.2 मानसशास्त्रीय अभ्यास पद्धती 4.3 रचनानुसार अभ्यास पद्धती 4.4 ऐतिहासिक व भौगोलिक अभ्यास पद्धती 4.5 तुलनात्मक अभ्यास पद्धती	- आपापल्या प्रादेशिक ,भौगोलिक स्थितीनुसार लोकसाहित्याचे संकलन करणे. - लोकसाहित्याची तुलनात्मक अभ्यास पद्धती कशी महत्त्वपूर्ण आहे यावर समूह चर्चा करणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बाळू तिखे

5	आधुनिक साहित्य आणि लोकसाहित्य यांचा अनुबंध— 5.1 कविता वाङ्मय प्रकारातील लोकतत्त्वे 5.2 कथा— कादंबरी वाङ्मयातील लोकतत्त्वीय आविष्कार 5.3 नाट्य वाङ्मयातून प्रकट झालेली लोकतत्त्वे	- कविता आणि लोकगीत यातील साम्य भेद यावर चर्चा करणे. - विविध प्रादेशिक लोककथांचे अभिवाचन. - लोकनाट्य आणि नाट्य वाङ्मय यातील साम्यवेदावर चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	--	--	--------------------------------

भाग स- अनुशासित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	(१) भागवत दुर्गा, (१९५६), लोकसाहित्याची रूपरेषा, पुणे, वरदा बुक्स, दुसरी आवृत्ती. (२) मांडे प्रभाकर, (१९६५), लोकसाहित्याचे स्वरूप, औरंगाबाद, गोदावरी प्रकाशन, तिसरी आवृत्ती. (३) कोहळेकर वैदेही, मराठी लोककथा स्वरूपमीमांसा, औरंगाबाद, सविता प्रकाशन. (४) शिंदे विश्वनाथ, (१९६८), लोकसाहित्य मीमांसा भाग १, स्नेहवर्धन प्रकाशन. (५) शिंदे विश्वनाथ, (२००६), लोकसाहित्य मीमांसा भाग २, स्नेहवर्धन प्रकाशन. (६) भाषा व साहित्य संशोधन खंड २ रा. (७) व्यवहारे शरद, (१९८७), लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास, विश्वभारती प्रकाशन नागपूर (८) ढेरे, रा. चिं., लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. (९) ढेरे, रा. चिं., संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य काही अनुबंध, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. (१०) मुजुमदार अमिता, प्राचीन मराठी वाङ्मयातील लोकतत्त्व, सविता प्रकाशन, औरंगाबाद (११) लोकसाहित्य , MAR 323 — यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ , नाशिक

भाग द - अनुशासित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशासित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
कुल अंक 60		
कोई टिप्पणी/सुझाव:		

डा. ज्ञानेश्वर तिखे

डा. योगेश शेलके

डा. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र) वैकल्पिक	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	वैचारिक साहित्य	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वपिक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. वैचारिक साहित्याची संकल्पना समजण्यास मदत होईल 2. प्रबोधन व परिवर्तनाची भारतीय परंपरा इतिहास लक्षात येईल 3. आधुनिक कालखंडातील परिवर्तनवादी विचारांचा परिचय होईल. 4. वैचारिक साहित्याची भाषा व अभिव्यक्ती यांचा परिचय होईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	वैचारिक साहित्य संकल्पना प्रेरणा व स्वरूप, 1.1 वैचारिक साहित्य: संकल्पना, 1.2 वैचारिक साहित्य: प्रेरणा व प्रभाव. 1.3 वैचारिक साहित्य स्वरूप व विशेष. 1.4 समकालीन समाज आणि वैचारिक साहित्य,	- वैचारिक साहित्य व ललित साहित्य यावर चर्चा करणे - महात्मा फुलेंच्या साहित्याचा अभिवाचन करणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	वैचारिक साहित्य: प्रबोधन आणि परिवर्तन 2.1 प्रबोधन व परिवर्तन संकल्पना, स्वरूप व हेतू 2.2 भारतीय परंपरा प्रबोधन आणि परिवर्तन 2.2.1 वीरशैव, महानुभाव, वारकरी आदि. 2.2.2 सत्यशोधक समाज, ब्राह्मोसमाज, दलित चळवळ, ब्राह्मणेतर चळवळ व नियतकालिके	- भारतीय प्रबोधन चळवळीवर समूह चर्चा. - नियतकालिकांची सूची तयार करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	आधुनिक काळातील प्रबोधन परिवर्तन महात्मा जोतीराव फुले, राजर्षि शाहू, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, महर्षी वि. रा. शिंदे, लोकहितवादी, गो.ग. आगरकर, सावित्रीबाई फुले, ताराबाई शिंदे, पंडिता रमाबाई, संत तुकडोजी, संत गाडगेबाबा आदी परिवर्तनवादी प्रबोधनकारांच्या चळवळीतील लेखनाचा परिचय	- स्त्री पुरुष तुलना या ग्रंथाचे अभिवाचन. - प्रबोधन पर किर्तन प्रदर्शित करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	प्रबोधन व परिवर्तन विचारधारा 4.1 जाती व्यवस्था निर्मूलन 4.2 स्त्री-पुरुष समता 4.3 शेतक-यांचे उत्थापन 4.4 शिक्षणासंबंधी विचार 4.5 सामाजिक, आर्थिक व धार्मिक समतेचा विचार 4.6 अन्य सामाजिक राजकीय प्रश्नविरोधी विचार	- अव्वल इंग्रजी कालखंडातील अनिष्ट चालीरीतींविषयी समूह चर्चा. - विधवा विवाह यावर आधारित चित्रपटाचे प्रदर्शन	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डा. शानेश्वर तिम्बे

डा. प्रमेश रेल्हे

डा. सलू तिम्बे

5	वैचारिक साहित्याचा आशय आणि अभिव्यक्ती 5.1 अनिष्ट चालीरीती, बालविवाह, विधवा पुनर्विवाह बंदी, विद्याबंदी आदींना विरोध. 5.2 आधुनिकता, आधुनिक शिक्षण, आधुनिक मूल्यांचा आग्रह व्यक्तिस्वातंत्र्य, मत स्वातंत्र्य, मूलभूत हक्क आदींची वैचारिक मांडणी. 5.3 जातीव्यवस्था निर्मूलनाचा आग्रह, स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, सामाजिक न्याय आदी मूल्यांसंबंधी लेखन 5.4 वैचारिक साहित्याची अभिव्यक्ती भाषा आणि शैली	- बाल विवाह संबंधी चित्रपटाचे प्रदर्शन. - मूलभूत हक्कांसंबंधी समूह चर्चा	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	--	---	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१ वैद्य सरोजिनी, 'संक्रमण' श्रीविद्या प्रकाशन पुणे, प्रथमावृत्ती १९६५, पृ.१-१०.	
२ पळशीकर वसंत, 'इंग्रजी राज्याची प्रस्थापना आणि त्याचा आघात', नवभारत, डिसेंबर, जानेवारी २०००-२००१, पृ.१०.	
३ सरदार गं. बा., 'महाराष्ट्राचे उपेक्षित मानकरी', सुनंदा प्रकाशन, पुणे, १९६६, पृ.७४	
४. बेडेकर दि. के. (संपा.), 'चार जुने मराठी अर्थशास्त्रीय ग्रंथ', गोखले अर्थशास्त्र संस्था, पुणे, प्रथमावृत्ती १९६६, पृ.४७.	
५ डहाके वसंत आबाजी, 'मराठी साहित्य इतिहास आणि संस्कृती', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, पुनर्मुद्रण २००८, पृ.१०५.	
६ व्होरा राजेंद्र (संपा.), 'आधुनिकता आणि परंपरा', बाळशास्त्री जांभेकर पारंपरिक अभिजनवर्गाची पाठराखण, देशपांडे राजेश्वरी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, पृ.१२३.	
७ कानडे रा. गो., 'मराठी नियतकालिकांचा इतिहास', कर्नाटक पब्लिशिंग हाऊस, मुंबई १९३८, पृ.३६.	
८ आठवले सदाशिव, 'प्रबोधन पाश्चात्य', गर्गे स. मा. (संपा.), भारतीय समाजविज्ञानकोश, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, द्वितीयावृत्ती, २००७, पृ.२४५.	
९ गणोरकर प्रभा आणि इतर (संपा.), वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश, ग. रा. भटकळ, फाउण्डेशन, मुंबई, पहिली आवृत्ती २००१, पृ. २६२.	
१० बेडेकर दि. के. व भणगे भा. रा., 'भारतीय प्रबोधन', समाजप्रबोधन संस्था, पुणे, १९७३, पृ.६४.	
११. कराडे सदा, 'अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी', लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, द्वितीयावृत्ती १९६०, पृ.१७.	
१२ जावडेकर शं. द., 'आधुनिक भारत', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, पुनर्मुद्रण, २००६, पृ.४६.	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डा. शानेश्वर तिखे

डा. मंगेश शेळडे

डा. बालू तिखे